

Κοινωνία

Η μετάβαση στην Ύστερη Χαλκοκρατία συνδέεται με μια ριζική αλλαγή των κοινωνικών δεδομένων. Στους ταφικούς περιβόλους των Μυκηνών διακρίνεται καθαρά η μετάβαση από την ισότιμη κοινωνία της Μεσοελλαδικής εποχής στην αυστηρά ιεραρχημένη υστεροελλαδική κοινωνία. Η ποικιλία και η πολυτέλεια των ταφικών κτηρισμάτων αυτής της περιόδου δείχνουν την ύπαρξη σαφώς διαχωρισμένων κοινωνικών στρωμάτων, ανάμεσα στα οποία είχε αρχίσει ήδη να ξεχωρίζει μια ισχυρή ηγετική τάξη. Τα στοιχεία αυτά υποδεικνύουν ότι ο θεσμός της βασιλείας, η οριστική μορφή του οποίου είναι γνωστή από τα μυκηναϊκά κείμενα, είχε μάλλον διαμορφωθεί ήδη από την αρχή της Ύστερης Χαλκοκρατίας. Ο σχηματισμός της πολιτικής ηγεσίας φαίνεται ότι είχε και ένα ιδεολογικό υπόβαθρο· το κύρος και η ισχύς των βασιλέων απέρρεε από τη συγγένειά τους με μια παλαιότερη ηγετική κάστα, η οποία είχε στο μεταξύ ηρωοποιηθεί.

Κατά τη διάρκεια του 15ου αιώνα π.Χ. οι μυκηναίοι ηγεμόνες υιοθέτησαν τα πρότυπα κοινωνικής οργάνωσης της Μινωικής Κρήτης και της Εγγύς Ανατολής και τα εφάρμοσαν δημιουργώντας "ανακτορικά κράτη". Στην κορυφή της ιεραρχίας βρισκόταν ο *Wanax*, ο οποίος ασκούσε συγχρόνως πολιτική και θρησκευτική εξουσία. Τα κατώτερα διοικητικά καθήκοντα και οι εξουσίες μοιράζονταν σε τοπικούς άρχοντες και ελεγκτές, ενώ για την ασφάλεια του κράτους φρόντιζε ο *Lawagetas*, ο αρχηγός του στρατού. Το πολιτικό σύστημα ήταν απόλυτα συγκεντρωτικό και στηριζόταν στη γαιοκτησία.

Χάρη στη γραφειοκρατική οργάνωση και στην επιτυχή οικονομική διαχείριση οι αγροτικοί οικισμοί της Μέσης Χαλκοκρατίας μετατράπηκαν σε πόλεις-κράτη με αποτελεσματική διοίκηση και διεθνή ακτινοβολία. Μια σειρά από αρχαιολογικά κατάλοιπα, όπως η παρουσία των ισχυρών οχυρώσεων, ο μεγάλος αριθμός όπλων που βρίσκονται στους τάφους, αλλά και ένα πλήθος παραστάσεων με πολεμικά θέματα, οδηγούν στο συμπέρασμα, ότι η μυκηναϊκή κοινωνία είχε στρατιωτικό χαρακτήρα. Μια από τις ερμηνείες μάλιστα της αιφνίδιας οικονομικής ανόδου της ηγετικής τάξης είναι, ότι ο πλούτος της συγκεντρώθηκε από τα πολεμικά λάφυρα και τις ανταμοιβές που έλαβε με τη συμμετοχή της σε στρατιωτικές επιχειρήσεις άλλων χωρών.

Το κοινωνικό αυτό πρότυπο διατηρήθηκε επί πέντε περίπου αιώνες μέχρι την κατάρρευση των μυκηναϊκών ανακτόρων γύρω στο 1200 π.Χ., αμέσως μετά την οποία άρχισε η περίοδος της παρακμής. Η κατάλυση της κεντρικής εξουσίας είχε

Μυκήνες. Χρυσή νεκρική προσωπίδα, γνωστή ως "η μάσκα του Αγαμέμνονα".

Μυκήνες, κάτω ακρόπολη. Ο "Κρατήρας των πολεμιστών".

αντίκτυπο σε όλους τους τομείς του πολιτισμού, ιδιαίτερα στην οικονομία και στις τέχνες. Ο πληθυσμός της ηπειρωτικής Ελλάδας υπολογίζεται ότι μειώθηκε στο ένα δέκατο περίπου του πληθυσμού του 13ου αιώνα π.Χ. και οργανώθηκε σε μικρότερες κοινότητες. Οι ενισχύσεις των [αμυντικών έργων](#) μαρτυρούν μια έντονη αίσθηση ανασφάλειας. Παράλληλα όμως ιδρύθηκαν ορισμένοι νέοι παράκτιοι οικισμοί, οι οποίοι γνώρισαν μεγάλη άνθηση χάρη στις επαφές τους με την Ανατολή.

Μετά την οριστική καταστροφή των ακροπόλεων γύρω στο 1100 π.Χ. οι αλλαγές στα κοινωνικά δεδομένα έγιναν εμφανέστερες. Κατά τον 11ο αιώνα πολλοί οικισμοί καταστράφηκαν ή εγκαταλείφθηκαν, ένα μεγάλο μέρος του πληθυσμού αποτραβήχτηκε σε ορεινές αγροτικές εγκαταστάσεις, ενώ τα κέντρα της ευρύτερης επικράτειας και οι αποικίες ανεξαρτητοποιήθηκαν. Μεγάλα τμήματα του πληθυσμού, αναζητώντας μεγαλύτερη ασφάλεια και καλύτερες οικονομικές προοπτικές, εγκαταστάθηκαν στα νησιά του Αιγαίου και του Ιονίου, στη μικρασιατική ακτή, στην Κύπρο και στην Παλαιστίνη, όπου μετέφεραν πολλά από τα στοιχεία του μυκηναϊκού πολιτισμού.

Η αλυσίδα των καταστροφών, τα νέα ταφικά έθιμα που επικράτησαν από τον 11ο αιώνα π.Χ. και η εισαγωγή ορισμένων νέων στοιχείων του υλικού πολιτισμού, το κυριότερο από τα οποία είναι η χρήση του σιδήρου, αποδίδονται στην εισχώρηση νέων πληθυσμών από το Βορρά, οι οποίοι έχουν ταυτιστεί με τα πρώτα δωρικά φύλα που, όπως αναφέρει ο Θουκυδίδης, εισέβαλαν στην Πελοπόννησο δύο γενιές μετά τα Τρωικά.